

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat veel nummers reeds drie- en viermaal herdrukt worden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. De meeste verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels:

413. Een Huichelaar. — 414. De erkentelijke Indianenhoofdman. — 415. Onvergetelijke Avonturen. — 416. Een vreemde Nacht. — 417. De hoeve bij de Duinen. — 418. Leo op de Kostschool. — 419. De moedige Padvinder. — 420. De Dragonder van het Uilenhof. — 421. De strijd tegen de Slavernij. — 422. De jonge Alpengids. — 423. Het onverwachte Erfdeel. — 424. De verijdelde Diefstal. — 425. Op het eenzame Eiland. — 426. In den Sneeuwstorm. — 427. Sinterklaas in den Woonwagen. — 428. Het vuur in den Nacht. Een moedige Knaap. — 429. Het Kerstfeest der Schipbreukelingen. — 430. Voor het Recht. — 431. Het Spook van Sylt. — 432. De dappere Kasteelknaap. — 433. In Duizend Vreezen. — 434. De Toovenares van Diksmuide. — 435. Acht maanden op een onbewoond Eiland. — 436. Ontmaskerd. — 437. Een gestoorde Nacht. — 438. De stem aan de Deur. — 439. Het geheimzinnig bedrijf. — 440. De smokkelaars van Blankenberge. — 441. Een drama aan de grens. — 442. Een Godsoordeel. — 443. De verrader. — 444. Zigeuners op 't Dorp. — 445. Een Rakker. — 446. De dochter van den Indianenhoofdman. — 447. De Smokkelbende. — 448. Het verlaten Schip. — 449. De Werklooze. — 450. De avonturen in de Hooglanden. — 451. De gestoorde Zesdagenkoers. — 452. Uit een Gezin. — 453. Een Smokkelavontuur. — 454. De Weezen van de Beukenharst. — 456. Kars, de Herdershond. — 457. Een angstige Tocht. — 458. De verkleede Krijgsman. — 459. De Heldin van Maestricht. — 460. Een spion verrast. — 461. De Wraak van den Eskimo. — 462. De Schoonmeester van Sylt. — 463. Gevangen in het IJs. — 464. Het Spook van de Steengroeve. — 465. De Grootte Ronde. — 466. Erik, de Cow-Boy. — 467. De Roover uit Eikenloo. — 468. Het Geheim van den Torenkelder. — 469. Lina, de Smokkelaarster. — 470. Tweemaal gered. — 471. De zoon van Keizer Karel. — 472. De Zwarte Vrouw uit den Polder. — 473. Djees, de Schooier. — 474. De Cow-Boy en zijn Zuster. — 475. De Wilde Ridder en het Kind. — 476. Avonturen in de Grot. — 477. De Luchtreiziger. — 478. De Kinderen van den Visscher. — 479. Een vlucht in Rusland. — 480. Het Turfschip van Breda. — 481. Kerstmis in Sneeuw en IJs. — 482. Een vreemde Oudejaarsavond. — 483. De Tooveres van het IJs. — 484. Een Cow-Boy in de Gevangenis. — 485. De Jonge Strandlooper. — 486. Een Wonderbare Terugkeer. — 487. Het gestoorde Kamp. — 488. Een blijde Wederkomst. — 489. Het geheim van het Kraalenhof. — 490. De Ridder met het Zilveren Kruis. — 491. De Heldin van den Vuurtoren. — 492. Koning Albert I. — 493. Koning Leopold III. — 494. Het Licht in de Duinen. — 495. Voetballers in Amerika. — 495bis Koning Albert aan den IJzer. — 496. Vaders Vlucht. — 497. Een Martelares. — 497bis Te Marche-les-Dames. — 498. De Jonge Verstekeling. — 499. Ada's Avontuur. — 500. Uit het Leven van A. Hans.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS: 60 CENTIEMEN.

OORLOGSWOEKER

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich

OORLOGSWOEKER

I.

Gerrit Lansink wandelde op een Octoberavond van het jaar 1915, op den eenzamen straatweg, die van Middelburg naar Veere leidt.

Middelburg en Veere liggen op het eiland Walcheren, in de Nederlandsche provincie Zeeland.

Gerrit Lansink was zeeman. De trein had hem nu van uit de groote Hollandsche havenstad Rotterdam naar Middelburg gebracht. En Gerrit stapte te voet naar Veere, zijn woonplaats. Dat was een uur gaans.

Spoedig zag hij den zwaren toren, die zich toch al in de schemering hulde.

— Daar ligt mijn doode stad, zei Gerrit. Wat zal ik er nu uitvoeren, om een korst brood te ver-

dienen? De armoede kijkt er u van de muren aan.

Drie honderd jaar geleden had Veere een drukke haven en werd er veel handel gedreven. De bevolking telde tien duizend zielen.

Na zijn er nog geen duizend inwoners. En de haven is een kleine kom, waar men slechts enkele visscherssloepen ziet. Reeds lang is de weg naar de zee voor grootere schepen verzand. Veere verviel van zijn grootheid.

Gerrit Lansink verkeerde niet in een blijde stemming, al zou hij straks, na een reis van zes maanden, Kee, zijn vrouwtje, en Maaike, zijn tweejarig kindje, terugzien. Hij was afgedankt als zeeman. Men had geen werk meer voor hem.

De oorlog woedde in Europa, tusschen Duitschland met Oostenrijk en Turkije, tegen België, Frankrijk, Engeland en Rusland. Men streed in het Westen, het Oosten, het Zuiden en ook op de zee.

Nederland was onzijdig; het kon zich buiten den oorlog houden. Maar toch werden zijn vaartuigen vernield of bedreigd. De scheepvaart was zoo moeilijk. De handel lag stil. En veel booten bleven in de havens.

Daarom was ook Gerrit Lansink afgedankt geworden. En wat moest hij nu beginnen? Ware het Zomer, hij zou allicht op het veld wat kunnen verdienen. Hij wilde van alles aanpakken.

Doch de Winter stond voor de deur. Hierover liep hij nu te dubben.

Hij kwam aan 't stadje, eerst bij de groote kerk, die altijd leeg stond. Ze was gebouwd in den bloeitijd van Veere, en toen bekend om haar pracht. Maar ze werd nadien veel te groot voor de gedunde bevolking, en ze verviel van jaar tot jaar. Men bezat, na een fellen brand, geen geld om ze te herstellen, en hield de Goddelijke diensten in een kleinere kerk.

De groote stond leeg. Napoleon gebruikte ze tot een hospitaal voor soldaten. Later werd het gebouw een inrichting voor landloopers. Dan stond het opnieuw verlaten.

Vreemdelingen kwamen er naar zien, omdat de kerk in al haar verval, toch nog indrukwekkend is. En ze bekeken ook het fraaie stadhuis van Veere, van den Mechelschen bouwmeester Keldermans. De toren draagt nog een schip als windvaan, ter herinnering aan de vroegere scheepvaart. Maar door Veere waarde de armoede.

Dat wist Gerrit Lansink wel.

Hij stapte voorbij de kerk en de reusachtige fontein. In de straten heerschte meer beweging dan anders. Er waren soldaten te Veere. Al bleef Nederland buiten den oorlog, toch was het leger gemobiliseerd en had men ook de afgezwaaide soldaten weer onder de wapens geroepen. Deze

bewaakten de grenzen, de forten, de havens. Men wist niet, wat er kon gebeuren.

— Ellendige tijd, mompelde Gerrit. O, wat is de vrede toch heerlijk!

Dicht bij de kade bleef hij aan een huisje staan. Hier woonde hij. Nu ontroerde hij en zijn hart klopte heftiger. Hij vergat zijn zorgen. Daar binnen waren zijn vrouw en kindje. Gerrit had uit Rotterdam reeds laten weten, dat hij zou komen. De blinden waren dicht; door de reten glansde licht.

Gerrit trad binnen. Kee, zijn vrouw, had het geklep van de klink gehoord en opende de kamerdeur.

— Gerrit! riep ze verheugd uit.

— Mijn beste vrouwtje!

Ze omhelsden elkaar...

— O, God zij dank, ge zijt weer veilig terug, zei Kee. Ik ben soms zoo angstig geweest, als ik las van die mijnen en dat torpedeeren...

— Ik ben gezond, hoor! En wat ziet Maaïke er goed uit! Ha, mijn schatje, sprak Gerrit.

Het meisje zat in een kinderstoel en keek wat vreemd en zelfs een beetje angstig. Het was in die zes maanden van zijn vader vervreemd. Maar het lachte dan toch, toen Gerrit het in de hoogte stak, en er vroolijk mee speelde.

Gerrit wilde zich wasschen, en intusschen schonk zijn vrouw de geurige thee op, en sneed

ze brood. Het was zindelijk en gezellig in het kamertje.

Gerrit zette zich aan tafel.

— Ja, sprak Kee, ik ben dikwijls erg bang geweest. Er stonden zulke akelige dingen in de krant. Schepen, die op een mijn liepen of getorpedeerd werden. O, ik heb veel voor u gebeden.

— Ja, het is een wreede tijd. Ze geven niets om het leven van een mensch. Een schip vaart rustig op zee. Even onder water ligt een metalen bol. Het schip stoot er op. Die bol ontploft; het is een helsche mijn; het schip breekt in tweeën en zinkt, en de arme zeelieden hebben niet altijd nog de kans in een boot te springen en zich te redden. Of er is een onderzeeër in de buurt, zoo'n loensche boot, die onder het water vaart. De uitkijk ziet door een buis, dat er een schip nadert. De onderzeeër wipt naar boven... poef, hij schiet een torpedo af, een reusachtigen kogel. Die treft het ander schip... en weg is het. Wee de menschen aan boord! O, er zijn al veel eerlijke zeelui op die wijze vermoord! En het geeft niet, of wij buiten den oorlog blijven! Ook onze schepen moeten het bezuren! 't Is een wreede tijd.

— Ja, ik weet het wel, hernam Kee.

— De reeders laten hun schepen liever in de havens. En Kee, ik heb het u nog niet geschreven, maar ik moet het u nu toch dadelijk zeggen: ik ben afgedankt. Ik behoef, zoolang de oorlog

duurt, niet aan een ander schip te denken. Dat is geen prettig nieuws, he?

Kee schrok veel minder, dan Gerrit gedacht had.

— Ik vind het niet erg, zei ze. De zee is nu verschrikkelijk. Een paar weken geleden zijn visschers van Arnemuiden (1) ook op een mijn gestooten, niet ver van Vlissingen. Vier zijn er verdronken. Dan leest ge weer, dat de Duitschers Hollandsche schepen opbrengen naar Zeebrugge.

— Ja, dat is een haven tusschen Knokke en Oostende, en de Duitschers spelen er den baas. Ze houden schepen aan en bewerer, dat de Hollanders levensmiddelen naar de Engelschen brengen. Ze pakken die booten. Stelen schijnt nu geoorloofd te zijn. Na een tijd jagen ze de bemanning ergens over de grens.

— Dat is allemaal akelig. En ik ben eigenlijk blij, dat ge voortaan thuis blijft. Een ongeluk is zoo gauw gebeurd.

— Maar we moeten eten.

— Misschien kunt ge werk vinden aan de dijken...

— Er zullen vaste arbeiders genoeg zijn. Ze kunnen dan een afgedankten matroos best missen...

— Toe, toe, we zullen altijd wel een boter-

---

(1) Arnemuiden ligt bij Middelburg.

ham hebben. Wat zou het zijn, moest ik u verliezen? Wees niet te bezorgd!

Kee bemoedigde haar man. Ze was gelukkig, hem weer veilig in huis te hebben.

Na het eten, ging Gerrit zijn ouders begroeten, die ook in het stadje woonden. Zijn vader handelde in garnaal en mosselen. Misschien kon ook de zoon daarmee wat verdienen.

Gerrit hield meer van de groote scheepvaart; hij was al dikwijls in Amerika geweest en ook verscheidene malen in Oost-Indië. Dan moest hij zijn vrouw en kind wel voor een heelen tijd verlaten, maar hij keerde met een welgevulde beurs terug. Hij hield van de wijde zeeën. En het lokte hem niet erg achter een mosselkarretje te loopen. Maar hij wilde veel doen, om den kost te verdienen. En de zee was thans vol verraad en gevaar.

II.

Het was nu November. 't Leek er nog niet naar, dat de oorlog spoedig zou eindigen. Men voorspelde groote veldslagen in het voorjaar. Een gruwelijk vooruitzicht!

Dikwijls hoorde men te Veere heel duidelijk het gebulder van de kanonnen, die afgeschoten werden tusschen de Noordzee en Ieper, aan den IJzer en de vaart. Ginds was nog een vrij hoekje van België, waar het leger verbleef met Koning

Albert en Koningin Elisabeth, die in De Panne woonden. Ook waren er Fransche en Engelsche troepen. Maar in het grootste gedeelte van België speelden de Duitschers meester en hun soldaten stonden tot aan de Noordergrens, bij Holland. Het was moeilijk in België te komen of het te verlaten.

Gerrit Lansink had wat werk gekregen bij een landbouwer, wiens zoon in het leger diende. De zeeman moest nu in den stal en in de schuur helpen. Hij had een lastige baas. Eens stond Gerrit het paard te wasschen.

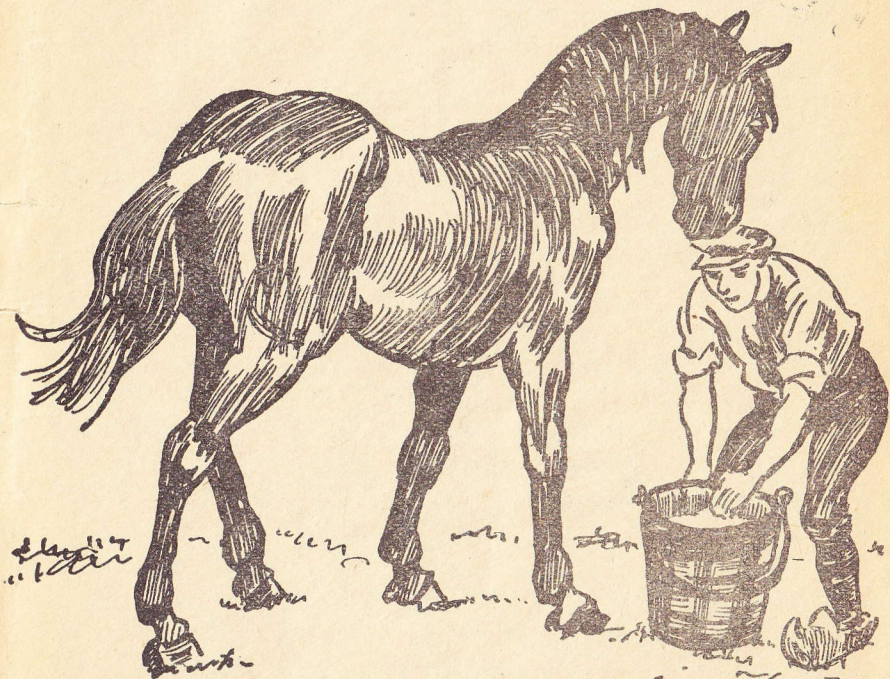
— Is dat nu werk voor mij! bromde hij. En dan moet ik nog voortdurend van den baas hooren, dat ik maar een noodhulp ben en alles gebrekkig doe! Ze moesten hem in storm eens aan het roer van een schip zetten! Welk gezicht zou hij dan trekken? Maar och, ik verdien een stuk brood voor vrouw en kind, en ik krijg hier den kost...

Weer kwam de landbouwer aanmerkingen maken.

— Van paarden wasschen kent ge niets! bromde hij. En ge luistert niet naar mijn aanmerkingen. In den stal hangt het tuig niet op zijn plaats.

— Omdat uw kleine jongen daar bij het spelen den boel door elkaar gooit, zei Gerrit.

— O, wilt ge uw verzuim op Fransje steken?

Hoor eens, tegenspraak duld ik niet.

— Waarheid is waarheid, baas!

— Geen brutale mond! Wees blij, dat ik u den mond open houd!

— Een bedelaar ben ik toch niet. En al verdient gij veel geld in dezen ellendigen tijd, daarom hebt ge het recht niet, op een werkloozen zee-man gedurig te schimpen! snauwde Gerrit verontwaardigd.

— Zoo tegen me uitvallen? schreeuwde de hoogmoedige landbouwer. Kom, ik zal u uw loon geven en hoepel dan op! Er zijn knechten genoeg te krijgen, en heel wat betere. Ik had u uit medelijden genomen.

— O, heel goed! Liever honger lijden dan voor u te kruipen!

Zoo geraakte Gerrit uit dezen dienst. Dan hielp hij zijn vader bij den mosselhandel. Hij leurde met een karretje op de dorpen en langs de hoeven. Zoo verdiende hij toch weer iets. En Kee kon zuinig huishouden. Maar Gerrit verlangde vurig naar de vrije scheepvaart terug.

Zekeren namiddag stond hij op de kade van Veere. Hij verwachtte een mosselschuit en wilde weer een voorraad koopen. Het was guur weer. In het zeegat, rolden hooge golven. En de roei-boot, die eenige landbouwers naar het eiland Noord-Beveland aan den overkant bracht, dobberde geweldig.

— De schuit zal niet meer komen, zei Gerrit bij zich zelf. De visscher waagt het niet. Met dit onstuimig weer kunnen er losgeraakte mijnen van uit de volle zee naar hier drijven; en het is vroeg donker. Geen schuit... en morgen geen mossels leuren... en niets verdienen... Een triestige tijd!

— Koud, he? zei een heer, die op de kade wat rond gedrenteld had.

Gerrit keek naar hem; hij kende den man niet.

— Ja, 't zal beter bij de kachel zijn, antwoordde hij. Maar we moeten zuinig stoken.

— Is het mager thuis? vroeg de vreemdeling.

— Dat geloof ik! Weinig te verdienen, en vooral hier te Veere!

— 'k Weet niet. Er zijn menschen, die nu rijk worden; ze leuren dan natuurlijk niet met mosselen zooals gij. Het is ook geen werk voor een kloeken zeeman, achter een karretje te sukkelen.

— Ge weet meer van mij, dan ik van u, merkte Gerrit op.

— Ge heet toch Lansink?

— Ja...

— Iemand, die medelijden met u voelt, heeft me over u gesproken. En daarom keek ik eens naar u uit...

— En wie is die persoon?

— Och, dat doet er niet toe. Ik zoek een flinken kerel, die me helpen kan in mijn bedrijf.

— Nu zet ik beide ooren open, mijnheer. Dat geleur met die mossels hangt me de keel uit. En het brengt weinig op.

— Ge staat liever aan boord van een schip, he? Welnu, zoo'n betrekking kan ik u bezorgen. 't Is bij de binnenvaart, dus niet op zee met al die mijnen, onderzeeërs en andere moordtuigen. Ik ben koopman en lever goederen in Zeeuwsch-Vlaanderen. Ik moet mannen hebben, die hier in Zeeland bekend zijn op de wateren...

— Dat ben ik, verzekerde Gerrit. Ik heb er lang rond gezworven, vóór ik bij de groote vaart ging.

— De Braakman is u niet vreemd?

— O, neen! Ik kan u naar Filippine brengen.

— Ook kent ge de Wester-Schelde, Terneuzen, Walzoorden, Emmahaven?

— Ja, en Nieuw-Namen!

— Dat had die kennis me gezegd. Wel, ik logeer te Middelburg. Kom me daar morgen eens spreken!

— Kunnen we nu niet tot een akkoord geraken? vroeg Gerrit, die liever dadelijk vaste stekken zou steken.

— Neen! Ik behandel mijn zaken niet gaarne in zulk een klein plaatsje. Mijn concurrenten loeren overal. 't Is zulk een rare tijd. En daarom

verzoek ik u nog met niemand over mijn voorstel te spreken. Kom morgen naar Middelburg! Als we het eens worden, verdient ge een flink loon!

De vreemdeling duidde een hotel aan en bepaalde het uur der samenkomst.

Gerrit had nog gaarne wat naders vernomen over het werk, dat van hem verlangd zou worden.

— Morgen licht ik u heelemaal in, een beetje geduld dus, zei de vreemdeling. Ge vraagt in het hotel naar mijnheer Vivier.

Gerrit Lansink beloofde dan naar Middelburg te komen. De heer Vivier verwijderde zich. Zijn rijwiel stond in de oude herberg, de Kampveerschen toren, die op het water uitzag. Wat later reed de heer heen.

— Een vreemde kwant, zei Gerrit bij zich zelf. Wie kan mij bij hem aanbevolen hebben? Een onbekende vriend? Nu, ze weten te Veere, dat ik aan boord van een schip mijn man sta. En al houd ik meer van de groote zee, binnenschipper bevalt me beter dan achter een schokkend karretje te beenen, en met zuinige vrouwtjes over den prijs van mosselen te twisten, en dankje te zeggen voor een centje winst. Toch doet die mijnheer geheimzinnig. Hij is bang voor concurrentie. Ja, de kooplieden zullen nu wel trach-

ten elkaar elke vlieg af te vangen. Ha, morgen hoor ik alles!

Gerrit keek nog eens over het water. Het eiland Noord-Beveland doezelde reeds in de schemering weg.

— De mosselschuit komt niet meer, zei Gerrit. Ik kan naar huis gaan. Ik mag met niemand over het aanbod spreken, maar voor Kee heb ik natuurlijk geen geheimen.

Hij begaf zich naar zijn woning en verhaalde aan zijn vrouw, welk een ontmoeting hij gehad had. Kee luisterde belangstellend toe.

— De binnenvaart is niet gevaarlijk, zei ze. O, misschien komen we weer in goeden doen.

— Als ik vast werk krijg, mag ik van bijzonder geluk spreken.

III.

Gerrit Lansink was nog nooit in zulk een schoone kamer geweest als daar in het Middelburgsch hotel, waar mijnheer Vivier hem den volgenden dag ontving.

— Steek een sigaar op... En drink een borreltje... We zullen nu eens met elkaar praten, zei de vriendelijke man. Ik heb een bekwamen schipper noodig, die tegelijk kan helpen bij het lossen. Gij hebt sterke armen aan uw lijf. Ik betaal u twee honderd gulden vast per maand, en na

elke reis schiet er nog een sommetje over als extra-loon.

Gerrit wist niet, wat hij hoorde. Dat leek de wedde van een grooten heer. Hield die man hem niet voor den gek?

— Op een paar rijksdaalders zie ik niet, vervolgde Vivier. Maar ge begrijpt, dat ge daarvoor bijzonder werk te doen hebt. Aan de Belgische grens staan de Duitschers. Ik lever ze margarine, zeep, chocolade en nog andere waren. Dat moet in het geheim gebeuren.

Gerrit schrok nu.

— Smokkelen! zei hij, en zijn eerste vreugde zonk al weg.

— Ja, ze noemen dat smokkelen, hernam de heer Vivier. Onze regeering verbiedt zekere waren uit te voeren. Ik stoor er me niet aan. Ik vind, dat de handel vrij moet zijn... Smokkelen, och, duizenden doen het...

— En dan die goederen leveren aan de Duitschers. Ze hebben tegen alle recht in, België gepakt.

— Dat is leelijk van hen. Maar ze zijn er nu, en ik kan ze er niet weg jagen.

— Eigenlijk helpt ge hen...

— Niet overdrijven! Denkt ge, dat de oorlog één dag vroeger zou eindigen, als Vivier of Gerrit Lansink weigerde margarine, zeep of chocolade aan de Duitschers te leveren? Als wij het laten,

doen anderen het en strijken de winsten op. Wees niet dom, jongen. Door den oorlog slaan de prijzen op. Steken de landbouwers het geld niet in den zak? Ieder scharrelt naar de voordeelen.

— Maar de regeering verbiedt levensmiddelen uit te voeren, om ze hier voor de eigen bevolking te houden.

— Sommige groote kooplieden krijgen wel verlof van alles in den vreemde te verhandelen; de vriendjes worden begunstigd. Een onnoozelaar is het, die zich aan al die bepalingen stoort. Ik verdien, wat ik kan. En als ik met de handen over elkaar blijf zitten, sleept een ander de voordeelen voor mijn neus weg. Zal de regeering u en uw gezin het eten brengen, als ge geen werk meer hebt?

— En wat zou ik moeten doen?

— Ik bezorg u een sloep. Ge laadt die ergens op de Schelde of in een haven, die ik aanwijs, vol kistjes en baaltjes. Ge brengt dat naar een punt dicht bij de grens. Ge krijgt helpers. Met hen draagt ge 's nachts het boeltje naar een troepje Duitschers. En de zaak is geklonken. Ge moet voorzichtig en slim zijn. Ik regel trouwens alles. Ik heb aan de grens spionnen.

— De Hollandsche soldaten moeten toch belletten, dat we die kistjes overbrengen?

— Ze moeten, maar ze doen de oogen dicht. Ik koop een paar van die kerels om. Ze verdienen

ook gaarne iets. Ze zijn maanden van huis weg. Ieder scharrelt bijeen, wat hij kan!

Gerrit had nog strijd; het bedrijf leek hem oneerlijk. Maar Vivier praatte zoo overtuigend, dat de werklooze zeeman eindelijk toestemde. Hij kreeg bovendien honderd gulden voorop. En hij beloofde den volgenden avond op een punt bij de duinen van Oranjezon te zijn, waar een bootje hem zou afhalen.

Gerrit keerde niet in blijde stemming huiswaarts, al had hij honderd gulden in den zak en kon hij in de toekomst veel verdienen. Zijn geweten beschuldigde hem, dat hij niet eerlijk handelde. Hij zou zijn eigen volk bedriegen en benadeelen en Duitschers steunen, die het landje der bureu zoo wreed overrompeld hadden. Hij voelde voor recht. Maar hij maakte zich zelf wijs, dat door zijn weigering de goederen toch niet in het land bleven. Anderen zouden hem gaarne vervangen.

Hij durfde de volle waarheid niet aan Kee te zeggen. Hij beweerde, dat hij vrachten moest vervoeren naar Nederlandsche plaatsen over de Wester-Schelde als Terneuzen, Hoofdplaat, Breskens. Toch vond zijn vrouw het vreemd dat die mijnheer Vivier zooveel betaalde en ze er niet over mocht praten met haar familie of de bureu.

— O, Gerrit, is het wel eerlijk werk? vroeg ze.

— Natuurlijk! Anders zou ik toch weigeren!

Gerrit maakte zijn vader wijs, dat hij een betrekking had gekregen op een Zeeuwsch binnenschip; hij verzweeg het hoog loon.

Den volgenden dag was hij toch niet rustig. Hij zag erg tegen het nieuw bedrijf op. Maar hij trachtte zijn gewetensbezwaren weg te redeneeren. Tegen den avond vertrok hij over den hoo-gen zeedijk in de richting van Oranjezon. Hij zou zeker vannacht al moeten varen, en zijn werk verbergen in het duister.

Toen hij de duinen bereikte, hoorde hij zijn naam. Hij keek om en ontstelde. Kee was hem gevolgd.

— Wat is er nu? vroeg hij.

Zijn vrouw wierp zich om zijn hals.

— O, Gerrit, ga niet! smeekte ze. Ik werd na uw vertrek zoo angstig. Ik weet niet juist, wat er me scheelt, maar ik ben bang. Die mijnheer vraagt geen eerlijk werk van u.

— Gekheid, Kee! Wat steekt ge nu in uw hoofd? Ik heb mijn woord gegeven. Ik zal zien, wat ze van me verlangen. Ik waag nog niets.

En toch voelde Gerrit veel lust om terug te keeren. Maar hij had honderd gulden aanvaard, en dacht aan de groote sommen, welke hij kon verdienen. Als hij die versmaadde, kaapte een ander ze weg.

Hij poogde zijn vrouw gerust te stellen en weigerde haar te vergezellen.

— Wees kalm, sprak hij. Alles is nu wat vreemd, maar later zult ge blij zijn, dat ik zulk een goede betrekking heb.

— Ze zullen u gebruiken om te smokkelen!

— Wel neen! Houd me niet langer op. En zwijg te Veere!

— Zwijgen! Dat bewijst ook, dat het geen eerlijk werk is, wat ge moet doen!

— Ge weet er niets van! Wacht tot na de eerste reis om te oordeelen! Keer terug! Waar is Maaïke?

— Bij mijn zuster! Ik zei, dat ik boodschappen moest doen.

— Ga gauw naar ons kind! En klets te Veere niet!

Gerrit werd ongeduldig. Kee keerde droevig terug langs den eenzamen weg. Gerrit stapte door de duinen voort.

— Eigenlijk heeft mijn brave vrouw gelijk, mompelde hij. Maar ik ben het beu voor een paar centen mosselen uit te leuren. En duizenden menschen smokkelen; mijnheer Vivier heeft gelijk.

Op een bepaald punt moest Gerrit wachten. Het was hoog water. De duisternis hing over de duinen en het zeegat. 't Duurde wel een uur, eer Gerrit wat hoorde. Men floot. Hij antwoordde op dezelfde wijze. Dan seinde men met een lichtje. Het vaartuig kon niet tot op het strand komen; het was te ondiep. Gerrit had hooge laar-

zen aan en stapte door het water. Weldra ontwaarde hij een roeiboort met twee mannen.

— Lansink? vroeg er een.

— Ja, die ben ik.

— Stap dan in. De sloep ligt ginder. Niemand heeft u bespied?

— Neen...

— In orde!

Gerrit klom in de boot en de mannen roeiden naar een visscherssloep.

— Welkom, zei de baas van dit vaartuig, een Rotterdammer. Gij zijt Lansink! Ik heet Hein. Gij zult dus deze sloep besturen. Ik ken hier den weg niet goed. We zijn al geladen, en we moeten naar Bouchouthaven. Ge kunt ons daar brengen?

— O, ja...

— We hebben een motor, maar die kan ons door zijn getik gemakkelijk verraden, als er politie is op het water of aan den oever.

— We kunnen straks zeilen of dicht bij land boomen...

Gerrit nam dus dadelijk het bestuur van de sloep over. Ze koersten om de Westkust van Walcheren heen, voorbij Westkapelle en steventen dan de Schelde op, waar in vredestdijd de vele booten van Antwerpen voeren. Ze zagen de lichten van Vlissingen.

— We blijven voortaan hier op de Wester-

Schelde, zei Hein, die de voornaamste helper van Vivier was. De goederen worden in een groot binnenschip aangebracht. De smokkelwaar zit dan verdoken onder een onschuldige lading. We nemen ze 's nachts over.

Gerrit stuurde de sloep dan een inham der Schelde binnen, de Braakman, waarvan het uiteinde vlak tegen de Belgische grens ligt bij Bouchouthaven. Er waren nog van die landingsplaatsen; nu zou men hier dan daar goederen aan wal brengen, om de bewakers te verschalken. De sloep voerde geen enkel licht.

— Allemaal oneerlijkheid, dacht Gerrit. Maar 't is oorlog, en ieder scharrelt, zooals hij kan.

Hij moest goed opletten. De motor lag stil; de wind blies in een zeil en de sloep gleed kalm voort. De Braakman is erg verzand. Het vaartuig bleef in de diepere, kronkelende geul, die aangeduid was door eenige twijgen. Gerrit had moeite ze te onderscheiden en liet ook peilen. Hij bewees, dat hij een bekwame varensman was.

— Gij kent het, zei Hein. De vorige schipper wist hier den weg niet goed. We hebben een beste ruil gedaan. O, geloof me, ge zult nu meer in één maand kunnen verdienen dan anders in een jaar.

't Was al een heel eind in den nacht, toen de sloep het uiteinde van de golf bereikte.

— Nog niet landen, zei de baas. We moeten eerst weten, of het veilig is. Zoo niet, dan keeren

we terug en schuilen we in een kil. Ja, Lansink, ge zult u wel wennen aan het bedrijf.

Hein zwaaide eenige keeren met een lantaarn. En dadelijk antwoordde men van den oever op dezelfde manier.

— In orde, we kunnen naar den wal, zei Hein.

— Alles is goed ingericht, sprak Gerrit.

— Ja, we hebben overal onze mannen. Deze drie hier zijn Belgen, die de grens sijn kennen.

De sloep werd naar den kant geboomd. Uit de duisternis doken drie kerels op. Hein sprak even met hen.

— We kunnen alles overbrengen, zei hij dan. De Duitschers verwachten ons. Ieder moet helpen. Veel tijd hebben we niet. Lansink, volg ons! Ge zult zelf zien, hoe het toegaat.

De smokkelaars haalden kistjes en baaltjes naar boven. De helpers van den wal hadden kruiwagens. Deze werden vol geladen. De andere mannen droegen een zak op den rug. En het groepje trok voort. Lansink was de laatste. Hij voelde zich toch vreemd te moede. Dit was nu de echte smokkeltocht.

Niemand sprak. In een rij stapte men eerst over een dijk, dan op een wegel. Hier moesten toch Nederlandsche soldaten de wacht houden... Geen vertoonde zich.

— Omgekocht, dacht Gerrit. Ze patroeljeeren elders. Ze willen niets zien...

De smokkelaars kwamen aan een versperring. De Duitschers hadden de gansche Belgische grens afgesloten met draden. Er waren drie rijen naast elkaar, en door de middelste liep een electricische stroom. Wie ze aanraakte, werd dood gebliksemd. Zoo leek het bijna onmogelijk over de grens te sluipen, al vond men middelen uit, om het toch te doen. Maar hier en daar was een poort.

De smokkelaars kwamen aan zulk een hek. Er stonden Duitse soldaten. Deze kochten gaarne allerlei waren, die men in het leger goed kon gebruiken. Hein en zijn bende mochten dus binnen met de zakjes en kistjes. Zoo brachten ze margarine, chocolade, zeep, gedroogde visch en nog andere artikelen.

Lansink had toch een onaangenaam gevoel. Hij zag nu de Duitse soldaten, die meester speelden in het overweldigd België. Ginds op het naburig Bouchoute, evenals op alle dorpen en in de steden, mocht de bevolking niet roeren. Daar dachten ouders, vrouwen, kinderen, aan hen, die aan den IJzer voor de vrijheid van hun land streden.

— En ik dien den overweldiger, zei Gerrit bij zich zelf. O, het is de eerste en de laatste maal. We handelen loensch. En dan zijn er ook Belgen, die ons helpen. Die verraden hun land.

De smokkelaars gingen nog verscheidene kee-

ren heen en terug. Een uitkijk lette op. Ja, de soldaten op dit punt waren omgekocht, maar er kon een Nederlandsch officier opdagen en het bedrog ontdekken. Alles bleef voor de blauwers veilig. En eer het morgen was, voer de sloep ledig heen.

— We hebben een bonk geld verdiend, zei Hein.

Lansink kreeg nu zijn twee honderd gulden maandwedde voorop en vijftig gulden extra-loon. De sloep had netten aan boord. Men vischte wat, om zoo noodig de overheden te verschalken, en voer dan naar Vlissingen.

— Overmorgen doen we een nieuwe reis, zei Hein.

Gerrit kon zoo lang terug naar Veere. Hij had aan de grens tot zich zelf gezegd, dat hij niet meer mee zou doen, maar het vele geld werd zoo gemakkelijk verdiend. De oorlogswoeker lokte hem.

— Blijf ik weg, dan neemt een ander mijn plaats in, dacht hij.

Zijn goede voornemens verzwonden. Aan Kee vertelde hij de waarheid niet. 't Eene bedrog leidt tot het andere.

— Wij brengen goederen naar Terneuzen, zei hij. Wat ze er verder mee doen, gaat mij niet aan...

Kee smeekte dat bedrijf op te geven. Ze was niet blijde met de oorlogswinst.

— 't Is of er bloed aan dat geld kleeft, zei ze. Maar Gerrit weigerde naar haar te luisteren.

IV.

Mijnheer Vivier liet op veel punten smokkelen. Zelf waagde hij zich zelden aan de grens. Hij koos zijn mannen en kocht te Rotterdam en elders de waren op. Natuurlijk haalde hij ook de grootste winsten binnen. Hij was een oorlogswoekeraar.

't Werd Januari. Gerrit Lansink kende den smokkelstiel al zoo goed, dat hij te Bouchoutshaven de zaken bestuurde in plaats van Hein, en met de Duitschers de betalingen regelde. Hij gaf er niet meer om, dat hij toch oneerlijk werk verrichtte. Kee begreep wel, dat haar man smokkelde, maar hij werd boos, als ze er over sprak. En ze moest ook tot de bureu zwijgen.

In een kouden nacht kwam Gerrit weer aan de grens; hij moest geld van de Duitschers ontvangen. Soldaten brachten hem in een kantoor-tje. Daar zat een officier.

— Ha, gemeene bedrieger, nu is het uit met uw valsch spel! zei de Duitser woedend. Ik

had gedacht, dat ge niet meer zoudt durven komen. Ge waagt het toch.

Gerrit schrok geweldig. Wat was er nu aan de hand?

De officier wees naar een kist.

— Margarine, he? vroeg hij. Ge hebt ze eergisteren gebracht...

— Ja, dat is waar, stamelde Lansink.

— Neem eens de bovenste pakjes weg!

Lansink verwijderde twee lagen, en toen zag hij, dat de kist zand en keitjes bevatte.

— Zoo bedriegt ge ons, hernam de officier. Twee rijen pakjes margarine en de rest is allerlei bucht, om gewicht aan de kist te geven. We hebben ook sigaren gekregen met papier van binnen...

— Maar ik wist er niets van! Ik zal het aan mijnheer Vivier zeggen, sprak Lansink. Ik koop de waren niet, ik vervoer ze alleen.

— Ge spant allen samen! De domme Duitschers bij de neus pakken, he? Slechte rommel leveren! Als ge vrij wilt komen, betaalt ge ons twintig duizend mark schadevergoeding!

— Ik zal er met mijnheer Vivier over spreken...

— O, denkt ge, dat we zoo onnoozel zijn, om u over de grens te laten gaan! Om dan voor goed uw hielen te toonen, he! Neen, neen, ge keert niet terug! Ge blijft hier, en ge kunt een

brief schrijven aan uw baas, dat hij twintig duizend mark stuurt.

Gerrit Lansink schrok nog meer; hij was nu een gevangene. Hij betoogde nog eens, dat hij geen schuld had aan het bedrog, maar het baatte niet; hij mocht een brief schrijven en werd dan in een kamertje gestopt.

De Duitschers bezorgden den brief aan een der Belgische smokkelaars. De man bracht hem naar Holland bij Hein. Vivier kreeg na enkele dagen het schrijven in handen. Hij lachte.

— Twintig duizend mark zenden, spotte hij. Ja, ik zal me haasten! Lansink kan ginder blijven brommen. Mij doen ze niets.

Vivier was zijn echte naam niet. De schurk heette Karsen. Hij leverde tusschen goede, ook allerlei slechte waren, en bedroog de Duitschers eveneens met het gewicht. Och, als hij zoo zijn aftruggelarijen gepleegd had te Bouchouthaven of IJzendijke, handelde hij weer op andere punten aan de grens. Hij zou tot in Limburg sjacheren. Het lot van Lansink kon hem niets schelen. Vivier had van een even loenschen medewerker uit Middelburg gehoord, dat Gerrit een werklooze zeeman was en hem misschien wel dienen kon bij het smokkelen. Nu Lansink vast zat, moest deze maar trachten los te geraken. Vivier zou om hem den slaap niet laten.

Op een morgen kwamen twee soldaten bij Lansink.

— De officier krijgt geen geld, zei een van hen. Ge moet naar de gevangenis te Gent!

— Maar ik wist niets van het bedrog af! kloeg Gerrit.

— Leugenaar! Bedrieger!

De soldaten sloegen en schopten hem.

— Wij moeten zand op ons brood eten, he, en papier rooken! En gij, lafaard, strijkt onze goede merken op! zeiden ze. Oorlogswoekeer maken! Overal zijn er van die haaien, hier in België ook, en in Duitschland! Een soldaat haat zel...

Lansink had het erg te verduren.

Men voerde hem naar Gent. Onderwege vertelden de soldaten aan kamaraden, dat ze een oorlogswoekeeraar mee leidden, die dan nog allerlei rommel leverde. Gerrit werd uitgescholden, en kreeg weer klappen. Wat werd hij diep verneederd om zijn oorlogswinst!

Hij zat te Gent een tijd in de gevangenis, kreeg droog brood en water, en veel scheldwoorden. Nu had hij tijd om na te denken. Hij was in dienst geweest van een schurk, maar had zelf ook zijn land bedrogen en benadeeld, en den vijand van een klein, verdrukt volk geholpen. Hij schaamde zich over dat loensch werk.

Na een week moest hij naar een Duitsch

kamp. Hij was zeer bekommerd om zijn vrouw en kind...

Kee had geen rust meer. Al drie weken was ze zonder nieuws van haar man. Ze kon niet naar Vivier schrijven; ze wist niet, waar die heer woonde. Ook Gerrits ouders brachten angstige dagen door. De overheid werd ingelicht, maar kon geen inlichtingen verstrekken. De medewerkers van Gerrit zouden niets uitlaten. Die wilden niet laten merken, dat ze smokkelden.

Eindelijk ontving Kee een brief uit Duitschland. Gerrit schreef, dat hij in het gevangenkamp van Münster zat. Nu vertelde hij alles. Zijn ouders en verdere familieleden lazen dien brief. Ze besloten er tot de kennissen over te zwijgen. Nu wisten ze welk bedrijf Gerrit uitgevoerd had en de eerlijke menschen waren er beschaamd over.

Een paar maanden later meldde Gerrit, dat hij te Hamburg was; hij moest er aan de haven laden en lossen en zeer hard werken. Hij vroeg om eten, want hij leed veel honger. De levensmiddelen werden schaarsch in Duitschland.

Kee had het geld, dat Gerrit verdiend had, reeds moeten uitgeven, al scheen elke gulden van die oorlogswoekeer, in haar hand te branden.

Nu ging ze uit wasschen en schuren, om wat te verdienen, en van het karig loon kocht ze het een en ander, dat men door de zorgen van het Rood Kruis naar krijgsgevangenen mocht zenden.

Weer was het Winter. De wind gierde door de doodsche straten van Veere, en huilde om den ouden, zwaren toren.

Gerrit Lansink keerde in zijn stadje weer. Om zijn vrouw niet te laten schrikken door zijn onverwachte terugkeer, ging hij eerst naar zijn ouders. Deze herkenden hem bijna niet. Wat was hij mager geworden. Harder arbeid en ontberingen hadden zijn gestalte gebogen. Zijn vader ging Kee waarschuwen. Ze kwam verheugd, met Maaïke. Ze schreide na de begroeting van medelijden.

— Ik ben ziek! kloeg Gerrit. Daarom hebben ze me vrij gelaten... Och, 't is allemaal mijn eigen schuld geweest. Ik deed oneerlijk werk en ik bedroog ook mijn goede vrouw en mijn brave ouders. Ik vertelde niet, dat ik smokkelde en bij de Duitschers kwam.

Hij had veel te verhalen.

Maanden lang moest hij rusten.

Eindelijk kon hij weer de baan op met mosselen. Hij had een harde les geleerd.

Hij vernam van een smokkelaar, dien hij eens te Middelburg ontmoette, dat Vivier, of liever Karsen, in de gevangenis zat, voor allerlei bedrog. De oorlogswoeker bracht menigeen toch ongeluk.

De oorlog duurde tot November 1918.

Gerrit Lansink werd weer een eerlijke zee-man.

EINDE.

Is ook verschenen Nr 515bis:

PETER BENOIT

uit het leven van den grooten Vlaming die nu
herdacht wordt.

Nr. 517 heet:

DE ONDERGANG VAN LOMBARDZIJD

